

פ ס ק - ד י ן

בעניין בוררות לפי חוק הבוררות התשכ"ה 1965

שבין יואב משולם נגד מאיר משולם.

העובדות :

1. בין הצדדים לסכסוך נערך ונחתם ב-26/2/90 הסכם (ת/1) למכירת משק חקלאי במושב גבעת כח.
2. לפי ההסכם ת/1, היה על התובע (המוכר) למסור את החזקה במשק לידי הנתבע (הקונה), לא יאוחר מ-1/5/90 כשעד מועד זה התחייב לסלק את כל המיסים והחובות הרובצים על המשק. הימנעותו של התובע מלעשות כן איפשרה לנתבע לפעול לפי סעיף 6 להסכם ת/1 שקבע כדלקמן: "במידה ולא יסולקו כל החובות האמורים בסעיף 6 הנ"ל ישלם הקונה את כל החובות האמורים בסעיף 6 מתוך הסכומים שחייב עדיין למוכר."
3. הנתבע התחייב לשלם לתובע, עד ל-1/5/90 סך מצטבר של \$45,000 ואת היתרה בסך \$55,000 לשלם עד 1/9/90 בשיעורים לפי פירוט האמור בסעיף 3 להסכם ת/1.
4. התובע לא עמד בהתחייבותו ע"פ ההסכם ת/1 ולא סילק את כל חובות המשק עד 1/5/90, ולמעשה פרע רק חלק קטן מהם.
5. משהתובע לא פרע או הסדיר את כל החובות הרובצים על המשק, עד ה-1/8/90, הנתבע השתמש בזכותו על פי סעיף 6 להסכם ת/1 - לאחר שנתן על כך התראה כתובה לתובע (ת/7) - ופרע החל מ-1/8/90 במקום התובע מתוך יתרת התמורה שנותרה בידו, את חובותיו של התובע לגבי המשק וגרם להעברת המשק על שמו.

גירסאות הצדדים :

1. לטענת התובע - הנתבע בפורעו במקומו, ובעצם בעשיתו שימוש לפי סעיף 6 להסכם (ת/1), את חובותיו לגבי המשק, ובעיקר את החוב הגדול ביותר, חוב למושב גבעת כח - פעל שלא כדין והפר את ההסכם ת/1. בטענתו זו, סומך התובע את ידו על טענה אחרת, לפיה היה מוסכם בין הצדדים, כי התאריכים המופיעים בהסכם (ת/1) למסירת החזקה במשק לידי הנתבע ולפירעון חובות המשק ע"י התובע, היו מועדים פיקטיביים ולא ריאליים ולמעשה על אף האמור ב-ת/1 היתה לו, לתובע, שהות של כ-3 שנים לחסל חובות אלה.

כתוצאה מהתנהגותו זו של הנתבע, התובע טוען שנמנעה ממנו האפשרות לפעול אצל אותם מוסדות ונושים להם חייב את כלל חובות המשק כדי לצמצם ולהפחית את חובותיו באורח משמעותי, באופן בו היתרה הפנויה שתיוותר לו ממכירת המשק תהיה גדולה יותר. בשל כך ובשל נזקים נלווים נוספים, הוא תובע 89,752 ש"ח.

2. לטענת הנתבע - הוא פעל כפי שפעל בהתאם להסכם ת/1, לאחר שהתובע הפר את ת/1, וזאת בהתאם לזכותו החוזית וכדי להבטיח את ביצוע ההסכם ת/1 ולמנוע את תפירת החובות שצברו הפרשי הצמדה וריבית, עד כי היה חשש שמא יתרת התמורה לא תספיק לפירעון אותם חובות, וכדי להספיק ולהעביר את המשק על שמו ובכך למנוע להגן על המשק מפני נקיטת הליכים משפטיים והליכי גבייה מצד נושים שונים של התובע שאימו לפעול גם נגד רכושו של התובע ובכללו המשק, כדוגמת נ/25.

הנתבע טוען כי בעטים של העיכובים בתשלומים ששילם לתובע ע"ח רכישת המשק, נגרמו לו נזקים כתוצאה מעליית שערן היציג של הדולר כך שבסופו של דבר הוא נאלץ לשלם ע"ח רכישת המשק, סכומים שיקליים גבוהים יותר, כתוצאה מהשינויים בשערים היציגים של הדולר ביום התשלום ביחס לשער הדולר במועדי התשלומים כמפורט ב-ת/1.

עוד טוען הנתבע, כי שילם ביתר \$195 ולהחזרם זכאי, וכן נזקים שנגרמו לי כתוצאה מבזבוז ימי עבודה במהלך הבוררות בשיעור של 100 ש"ח לכל יום, וכן הפיצוי המוסכם בסך \$10,000 כאמור בת/1.

השאלות שבמחלוקת :

לפי כתב הבוררות שנחתם בין הצדדים ביום 23/8/91 הוסמכתי לפסוק ב-5 שאלות שפירוטן יבוא בהמשך. על אף שאני פטור, ע"פ כתב הבוררות, מלנמק את הפסק, מצאתי לנכון בכל זאת להבהיר בקצרה את החלטתי.

לאחר שעיינתי בעדויות שנשמעו בפני והתרשמתי מהעדדים ולאחר שקראתי את סיכומי הצדדים, לא מצאתי כי הנתבע הפר את ההסכם ת/1, ולא מצאתי כי השימוש שעשה בסעיף 6 של ת/1, דהיינו פירעון חובותיו של התובע ביחס למשק, במקום התובע, היה פגום או פסול. הנתבע היה רשאי לפעול כפי שפעל.

לא מקובלת עלי גירסתו של התובע, כי המועדים הנקובים בת/1 ביחס לקיום התחייבותיו, היו מועדים פיקטיביים ושאינם מחייבים. התובע קרא את ת/1, היה ער למועדים המפורטים בו, והיה מחוייב על פיהם ולא היתה לו כל בעיה, ואין מחלוקת שהוא לא עשה כן, לדרוש או לגרום לכך שהאמור בת/1 יתן ביטוי לאותה הסכמה בעל פה שהקנתה לו, לגירסתו, זמן של כ-3 שנים להסדיר חובותיו.

גם אם היה מוסכם בע"פ בין הצדדים כי הנתבע יגלה גמישות ואורך רוח בעמידתו על זכויותיו שלו, וביחס לקיום התחייבות התובע - כאמור ב-ת/1, הרי אין משמעו של דבר, שהתובע קנה לו בכך הכשר, לשבת באפס מעשה ולא לפעול באופן סביר ותוך זמן סביר להסדרת כלל חובות המשק ולא רק להסדיר את אותם חובות שלחצו עליו בשל כך שהנושים נקטו נגדו ונגד גרושתו בהליכי הוצאה לפועל ומאסרים.

מקובלת עלי גירסתו של הנתבע ועדותו בנושא זה, כי אורך-הרוח שהסכים לגלות ביחס למימוש זכויותיו, היה מותנה בכך שהתובע אכן יפעל ויעשה לסילוק חובותיו, דבר שלא נעשה ע"י התובע, ומכל מקום ההסכם ת/1 חייב לכל עניין ודבר לרבות המועדים הנזכרים בו.

התובע לא הראה ולא הוכיח כי פעל, לאחר החתימה על ת/1 ועד לאוגוסט 1990, בקשר עם הסדרת כלל או עיקר חובות המשק, ואף הודה בעדותו בעמ' 21 שלא טיפל בחוב למועצת הפרחים, אלא לאחר שחוב זה נפרע ב-1/8/90 ע"י הנתבע, והודה שכלל לא בדק את מהות החוב עם עידוד בע"מ. זאת על אף שאת החובות למועצת הפרחים ולעידוד בע"מ היה ניתן להסדיר תוך זמן קצר ואף לקבל הנחה בעבורם, כפי שכך אמנם עשה הנתבע תוך זמן קצוב ופרע אותם ב-1/8/90.

לגבי חוב המשק, התובע אף מודה בעדותו בע"מ 20 שגם היום אין בטחון שהיה מסלק את החוב של המשק, וממילא גם לא הוכיח שעשה דבר כדי לקדם הסדרתו וגיבושו של חוב זה.

ברם, משהתובע יכול היה, ולא עשה דבר להסדרת חובותיו, הנתבע החל לדרוש ממנו ביתר שאת שיסדיר חובותיו ולאחר שהמים למשק נותקו ולאחר שלחוב המשק היתווספה ריבית, וכדי ליתן לתובע הזדמנות אחרונה ונוספת להסדיר הוא את חובותיו, מסרו הנתבע ועו"ד דניאל משולם לתובע ב-23/7/90 את המכתב ת/7 ובו התראה שאם לא יסדיר חובותיו עד סוף אותו חודש, הנתבע יפרע במקומו את כל חובותיו מתוך כספי התמורה שעדיין אצל הנתבע. לפי עדותו של עו"ד דניאל משולם, התובע התחייב, עד לאותו מועד להסדיר חובותיו לרבות חוב המשק, מבלי שאכן נקף אצבע להסדיר חוב כשלהוא.

אין ספק כי התובע, על אף כל הסכם בע"פ ביחס למועדי קיום התחייבותיו כאמור בת/1, נדרש במשך כל התקופה מאז חתימתו על ת/1 ובמיוחד החל מחודש יוני 1990 להסדיר חובותיו, והוא ידע כי עליו לעשות כן ואף התחייב לזאת, אך משיקוליו וסיבותיו שלו, לא פעל בנדון.

יצויין בזאת כי על אף שהתרשמתי בד"כ מכנות עדותו של התובע, הרי שבכל זאת מצאתי כי לא תמיד גירסתו תאמה את גירסת העדים מטעמו, ועובדה זו הותירה ספק לגבי מהימנות גירסתו ודייני אם אסתפק בשתי דוגמאות.

בעדותו של התובע בעמ' 33 מעיד כי חתם על ת/7 מבלי שקרא אותו. מאידך חברתו של התובע, ג'קי העידה בעמ' 39, כי התובע קרא את ת/7 ואמר לה שזה בסדר.

בעדותה של ג'קי בעמ' 44, אישרה כי הנתבע היה נודניק בקשר לפירעון החובות וזאת עד 1/5/90. מאידך התובע העיד בעמ' 34, כי הנתבע לא לחץ עליו עד חודש יולי וזאת על סמך שהיו בניהם סיכומים.

יצויין גם, כי התובע התחייב במהלך ההתדיינות בפני להציג מסמכים עליהם ביקש להסתמך כדי להוכיח את גירסתו, - ולא הציגם, כדוגמת השיק למימי הדרום אותו התחייב להציג במהלך עדותו בעמ' 22, וכדוגמת המסמך בדבר כניסתו להסדר במינהלת ההסדר כאמור בעמ' 58. התנהגות זו אף היא גורעת ממידת האמון שיש ליתן בדבריו בכלל, ובעניינים הספציפיים אותם ביקש להוכיח באמצעות אותם מסמכים, בפרט.

להלן הכרעתי בשאלות שנמסרו להכרעתי:

שאלה ראשונה: האם הכספים ששילם הנתבע, ע"ח החובות הקשורים במשק, לצדדים שלישיים נעשו כדין וע"פ המוסכם בין הצדדים.

תשובה : תשובתי כאמור היא חיובית. הנתבע פעל כדין ועל פי המוסכם בין הצדדים.

- שאלה שניה : האם התובע זכאי להשבת כספים אלה מהנתבע.
- תשובה : משהשבתי בחיוב לשאלה הראשונה, הרי שמשמעו של דבר, שהתשובה לשאלה השניה היא שלילית, והתובע אינו זכאי להשבתם של כספים אלה.
- שאלה שלישית : האם נגרמו לתובע נזקים כספיים כתוצאה מהתנהגותו של הנתבע, והאם זכאי לפיצוי בשל כך ולאיזה סכום.
- תשובה : יתכן כי נגרמו נזקים, אם כי כאלה לא הוכחו, ברם נזקים אלה, לא היו כתוצאה מהתנהגותו של הנתבע ועל כן אין התובע זכאי לכל פיצוי בשל כך.
- שאלה רביעית : האם היתה הפרה של חוזה מכירת המשק ע"י אחד הצדדים.
- תשובה : תשובתי היא כאמור חיובית, אלא שהתובע הוא זה שהפר את החוזה ת/1.
- שאלה חמישית : האם נגרמו לנתבע נזקים כספיים כתוצאה מהפרתו של התובע את ההסכם, והאם זכאי לפיצוי בשל כך ואיזה סכום.
- תשובה : לא נתבקשתי להכריע בשאלה, אם הנתבע שילם לתובע יותר מכפי התחייבותו והאם זכאי בשל כך להחזר. ואולם יצויין כי הסכום האחרון ששילם הנתבע לתובע ב-27/8/91 בסך \$ 15.940 שולם שלא על דרך פירעון חובות אלא כיתרה המשלימה תשלום בסך \$ 100,000 כאמור בת/1, לפי חישוב שנעשה ע"י עו"ד ד. משולם כאמור בנספח ט' שצורף לכתב ההגנה הוא גם נספח א'1 שצורף לכתב התביעה.
- כמו כן, לא נתבקשתי לדון בשאלת הפיצוי המוסכם, שאינו תלוי בהוכחת נזק, אלא בפיצויים שהם תוצאה של נזקים מוכחים.
- לפיכך, משלא הוסמכתי לפסוק בענינים אלה, איני פוסק דבר בשאלות הנ"ל.
- לעניין תביעתו של הנתבע לפיצוי בגין נזקים שנגרמו לו עקב עלית שערו היציג של הדולר, בסך של \$8,000. לא מצאתי שיש מקום לחייב את התובע בסכום זה. אסביר.
- הסכומים המוסכמים ב-1/ת נקובים בדולרים.
- בהסכם ת/1 לא נאמר שכספי המימכר יועדו לפירעון חובות המשק, אלא נאמר כי כספים אלה ימסרו למוכר - התובע.
- התובע מצידו התחייב להסדיר את החובות ולהסיר השעבודים, אך יכול היה לעשות זאת מכל מקור כספי שהוא.

הנתבע, על רקע התנהגותו של התובע שהפר התחייבויותיו ולא הסדיר חובות המשק, ומתוך מגמה להגשים את ההסכם ת/1 מבלי לסכן את כספו, ככל הניתן, ובהסתמך על זכותו כאמור בסעיף 6ג ועל היותם של החיובים בהסכם ת/1, חיובים שלובים, בחר שלא להמשיך ולשלם כאמור בת/1, עד אשר התובע יבצע חיוביו הוא, והתובע מצידו לא ציפה לקבל תשלום נוסף עד אשר, הוא התובע, יסדיר חובותיו.

לא מצאתי כי יש מקום לחייב את התובע לשלם לנתבע הפרשי שערי הדולר היציג בין המועדים הנקובים בהסכם ת/1 לבין המועדים בהם בוצעו אותם תשלומים בפועל, בנסיבות בהן הנתבע עשה שימוש בזכותו לעכב התשלומים עד שהתובע יקיים התחייבויותיו, במיוחד כאשר ההסכם ת/1 נוקב בסכומים דולריים ביחס לתשלומים אותם התחייב הנתבע לשלם.

הצדדים בחרו שיטת הצמדה מקובלת לשמירה על ערך הכסף השיקלי באמצעות הצמדת התשלומים לשערו היציג של הדולר. יוצא שכל תשלום שנעשה לפי השער היציג של הדולר ביום התשלום, הוא תשלום ריאלי וזאת ע"פ דעתם של הצדדים. מכאן שאין להכיר בנזק כתוצאה משינוי שער היציג של הדולר בין מועד זה או אחר, שכן כל תשלום ותשלום מהווה תשלום ריאלי ביום התשלום. התובע - הקונה אומנם שילם יותר שקלים, אך כח הקניה של אותם שקלים ששילם אמור להיות, מהבחינה הדולרית, זהה לכח הקניה שהיה לאותם שקלים במועד המוקדם יותר.

לשם הדוגמא, נביא מצב הפוך בו הנתבע - הקונה - היה מפר ההסכם ולא משלם במועד, (להלן - היום הקובע) אלא באיחור של זמן מה (להלן - "יום התשלום") כאשר היה שינוי בשער היציג של הדולר בין היום הקובע ליום התשלום, באופן בו השער היציג של הדולר היה גבוה יותר ביום התשלום מזה שהיה נהוג ביום הקובע. בנסיבות אלה המוכר לא היה מצפה לקבל פיצוי שונה מהפרשי השערים, כפיצוי בגין ירידת ערך הכסף השקלי, שכן התשלום השקלי לפי שער הדולר החדש הוא הביטוי להיותו של התשלום ריאלי. מצב דומה היה גם אם לא היה שינוי בשער הדולר. אך יתכן שהמצב היה שונה אם היתה חלה ירידה בשער הדולר, - אך לדידנו, לא זה המצב הנדון.

בעניינינו אין לראות בעקבות דחיית מועדי התשלום שהיו פרי החלטה של הנתבע ובעטיים של הפרותיו של התובע את ההסכם ת/1, כי נגרם לו נזק הנובע מירידת ערך הכסף השיקלי ביחס לדולר, כתוצאה משינוי שערו היציג של הדולר כאשר התשלום הדולרי נעשה כנקוב בהסכם ת/1.

דומה שהנסיבות בעניינינו שונות מהנסיבות בע"א 604/79 ברמן נ' יאיר ואח' לה (2) 703, שם הקונה הוא שהפר את החוזה וכתוצאה מכך היו דחיות בתשלום ובאשר שם החוזה נקב בסכומי כסף ישראלי (לירות) מבלי שהחוזה הסדיר מנגנון לשמירת ערכו או ראליותו של הכסף, כפי שקיים בהסכם ת/1 שבעניינינו, ולכן שם ירידת ערך הכסף ביטאה ושיקפה את הנזק שנגרם עקב דחיית התשלומים.

התוצאה היא, איפוא, כי הנתבע אינו חייב לשלם דבר לתובע והתובע אינו חייב לשלם דבר לנתבע.

בנסיבות העניין ולאור מצבו הכללי והבריאותי של התובע כפי שהתרשמתי ממהלך הבוררות, לא מצאתי לחייבו בתשלום הוצאות לנתבע. כמו כן אין לחייב הנתבע בתשלום הוצאות לתובע.

הצדדים ישאו בשכר טירחת בורר, לפי כתב הבוררות, בסך של \$ 1,000 בצירוף מע"מ, כל אחד. שכר זה יגבה מתוך הסך של \$ 3,000 אשר הופקדו ע"י התובע בנאמנות אצל הבורר והושקע בפק"מ. לפיכך שכר הבורר הוא 4,900 ש"ח לא כולל הוצאות בוררות בסך 300 ש"ח בצירוף מע"מ בהם ישאו הצדדים במשותף. התובע זכאי איפוא ליתרה המצויה בפק"מ.

הנתבע ישלם את חלקו בשכר והוצאות הבוררות בסך 2,600 ש"ח בצירוף מע"מ אשר ישולמו על ידו לבורר או לתובע תוך 7 ימים. כל איחור בתשלום הנתבע ע"ח הסכום הנ"ל מעבר ל-7 ימים ישא ריבית והצמדה כחוק. במידה והנתבע ישלם סכום זה לבורר, יועבר הסך לידי התובע.

פסק הבוררות ישלח לצדדים באמצעות הדואר.

ניתן ביום 17/8/92 בהעדר הצדדים.

דניאל שמואלי, ער"ד

סכומיואב